SCIENCE CONNECTS PEOPLE

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF

2026 / No. 1(1)

Contemporary Pedagogical and Philological Research

O‘ZBEK TILINING KIRILL VA LOTIN YOZUVLARIDAGI IMLO MUAMMOLARI HAMDA ULARNING RAQAMLI MATNLARDAGI KO‘RINISHI

Rustamova Begoyim Ravshan qizi

Osiyo texnologiyalari universiteti

Annotatsiya. Maqolada o‘zbek tilining kirill va lotin yozuvlaridagi asosiy imlo muammolari tahlil qilinadi. Ularning raqamli matnlarda (veb-saytlar, ijtimoiy tarmoqlar, qidiruv tizimlari) namoyon bo‘lishi va yechim yo‘llari ko‘rsatiladi.

Kalit so‘zlar: *imlo, kirill alifbosi, lotin alifbosi, apostrof, Unicode, raqamli matn, transliteratsiya.*

Kirish. O‘zbek yozuvi XX asrda bir necha marta o‘zgargan. Hozirgi kunda lotin yozuviga asoslangan alifbo rasman qo‘llanadi [2], kirill yozuvi esa keng tarqalgan bo‘lib qolmoqda. Ikki yozuvning parallel qo‘llanishi imlo birxilligini buzmoqda, raqamli muhitda esa bu muammo yanada kuchaymoqda [3]. Maqsad shu muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish yo‘llarini ko‘rsatishdir.

Asosiy qism. Birinchi muammo harflar moslashuvi bilan bog‘liq. Kirilldagi ў, ғ, қ, ҳ harflari lotinda o‘, g‘, q, h ga mos keladi. Biroq ё, ю, я, ц, щ kabi harflar lotinda yo, yu, ya, ts, shch kabi birikmalarga aylanib, so‘z shaklini o‘zgartiradi. Tutuq belgisi (ъ) ham ko‘pincha tushib qoladi yoki apostrof bilan almashtiriladi, bu esa ma’no farqini yo‘qotishga olib keladi (masalan, *sa’y* va *say*).

Ikkinchi muammo apostrofga tegishli. Lotin yozuvida o‘, g‘ va tutuq belgisi uchun turli belgilar (’, ’, ’, ‘, ’) aralash ishlatiladi. Raqamli matnda bular Unicode’da alohida belgilar sanaladi. Natijada qidiruv tizimlari bir so‘zning turli yozilishini farqlaydi, imlo tekshirgichlari xato beradi, alifbo tartibida saralash buziladi. Kirillda esa ko‘rinishi bir xil lotin harflari (a, o, c, p) bilan almashtirilib, “aralash yozuvli” so‘zlar paydo bo‘ladi. Ular ko‘zga sezilmaydi, lekin mashina uchun boshqa so‘z hisoblanadi.

SCIENCE CONNECTS PEOPLE

Uchinchi muammo avtomatik transliteratsiya dasturlari bilan bog‘liq. Ular ko‘pincha so‘z kontekstini hisobga olmaydi, shu sabab nom va atamalarda xatolar ko‘payadi. OCR dasturlari ham o‘zbekcha maxsus harflarni noto‘g‘ri taniydi.

Yechim sifatida quyidagilar taklif etiladi: yagona apostrof belgisini (’, U+02BB) standartlashtirish, o‘zbekcha klaviatura joylashuvini keng joriy etish, transliteratorlarni rasmiy imlo qoidalariga moslash va o‘zbek tilini qo‘llab-quvvatlovchi imlo tekshirgichlarini rivojlantirish [1].

Xulosa. Imlo muammolari faqat til masalasi emas, ular raqamli texnologiyalar bilan chambarchas bog‘liq. Belgilar standarti, to‘g‘ri transliteratsiya va zamonaviy dasturiy vositalar o‘zbek matnlarining aniqligi va qidiruvga qulayligini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat tili haqida”gi Qonuni, 1989-yil 21-oktabr (yangi tahriri 1995-yil 21-dekabr).

2. O‘zbekiston Respublikasining “Lotin yozuviga asoslangan o‘zbek alifbosini joriy etish to‘g‘risida”gi Qonuni, 1993-yil 2-sentyabr.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5850-sonli Farmoni, 2019-yil 21-oktabr.